

ПАМ'ЯТІ ПОЕТА

ТАДЕЙ КАРАБОВИЧ,
доктор гуманістичних наук
(м.Люблін)

Від «Вчора» до «другого Пришестя»: Мій спомин про поета Богдана Бойчука

Звістка з інтернетних повідомлень, що 10 лютого 2017 року помер у Києві поет Богдан Бойчук, один із засновників, активних учасників та авторів Нью-Йоркської групи, приголомшила мене. Й досі не можу змиритися з цією звісткою, але, на жаль, це правда.

Натомість 15 лютого, у Києві в Музеї Івана Гончара, священники Греко-католицької церкви запечатали домовину Блаженної пам'яті поета Богдана Бойчука, отже душа вже не так болісно пручається під тягарем гріхів, а стоїть спокійніше на суді у вході до неба, де св. Петро ставить штампика у паспорті вчорашнього життя і дає згоду увійти на Авраамове лоно (читай: Bosom of Abraham). А цей солодкий тягар існування життя, бути посланцем Поезії на землі, вже Ангели Господні відносять у небесний архів, і кладуть на полицю вічності, аж до Другого Пришестя Ісуса Христа...

Не стало найбільшого українського поета другої половини ХХ століття, а також тієї інтелектуальної особистості, яка допомогла мені скинути з себе ярмо, успадковане від політичних часів, які панували у Польщі до 1990 року. Немає серед нас активного автора журналу «Кур'єр Кривбасу», у якому Богдан Бойчук друкував свої найкращі твори київського періоду.

Я, як поет, дружив і листувався з Богданом Бойчуком упродовж майже 30-и років, і це був для мене натхненний час поетичного дискурсу. З появою е-пошти, він перейшов в інтернетні ресурси, і також залишив тривалий слід у моєму підході до приязні та до поезії з Богданом Бойчуком. Це був період швидкісних повідомлень, і Богдан Бойчук не раз дорікав мені, щоб не писати до нього традиційних листів, бо вони надто довгі, і він не має часу їх читати.

Звістка, що помер один із засновників Нью-Йоркської групи, Богдан Бойчук, її лідер та організатор, мені дуже болить. Тому що, закінчується жива епоха, а починається літературна історія. Як сказав у своїх наукових дослідженнях про Нью-Йоркську групу та про творчість самого Богдана Бойчука, проф. Олександр Астаф'єв, це був

феномен самосвідомості, і тому літературна дійсність сакралізується та стає історією літератури. І це справді так.

Богдан Бойчук народився 11 жовтня 1927 року у Бертниках на тернопільському Поділлі, вчився у Монастириських та у Бучачі. У 1944 році німці схопили його й забрали до Німеччини на примусові роботи. Після війни перебував у таборі переміщених осіб (Ді Пі) в місті Ашаффенбург, де й закінчив середню освіту в таборовій українській гімназії. В 1949 році переїхав до США і оселився в Нью-Йорку. Півроку після того відкрито в нього туберкульоз, що примусило його провести три роки в санаторії Stony Word (у в горах на півночі штату Нью-Йорк). Саме там він глибше познайомився з літературою і почав писати вірші. В 1953 році, коли винайшли протитуберкульозні ліки, повернувся до Нью-Йорку, де 1957 закінчив студії з електроніки в Міському коледжі. Відтак працював інженером у цій ділянці до 1992 року. У 1959 році був співзасновником поетичного угруповання Нью-Йоркської групи та редактором щорічника «Нові поезії» (1959-1971). У 1990 році заснував у Нью-Йорку та Києві літературний кварталник «Світо-вид» (1990-1999).

Доля кинула його далеко від рідного дому, тому він жив поза рідною йому Україною, у США як емігрант. Жорстокість періоду Другої світової війни та післявоєнних поневірянь він майстерно передав у творах: «Любов у трьох часах» (1983) та «Кляса без вiсти» (1914).

Вислів Богдана Бойчука, що «кожний поет входить у літературу, щоб відкинути усталені норми й накидати свої», сьогодні знову звучить для мене актуально.

Я мав змогу та велике щастя перекладати твори Богдана Бойчука польською мовою. Він дав на те згоду, бо вважав ці переклади важливою частиною популяризації його творчості, поруч із англійськими, португальськими, російськими та німецькими перекладами.

Спочатку я переклав поему «Любов у трьох часах». Вона вийшла разом із іншими вибраними віршами під назвою: «Miłość w trzech odślonach i inne wiersze» (В-во «Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego», Białystok, 2001). Ці переклади, я підготував з відомим польським поетом Яном Леоньчуком. Коли книжка вийшла друком, Богдан Бойчук прибув на її поетичну презентацію з Нью-Йорку до Варшави та до Білостоку. Пригадую, як у гостинній оселі Яна Леоньчука у Лубниках, ми пили після презентації червоне сухе вино та говорили про поезію. Презентація у Білостоці в прекрасній залі центральної Бібліотеки регіону мала суто літературний характер, хоча на ній були присутні українці Підляшшя, в тому числі поет Юрій Гаврилук. Натомість презентація книжки у Варшаві була неймовірною

подією. Вона відбувалася у світлиці отців Васильян на вул. Медовій. Були присутніми відомі українці які мешкали у Варшаві: поет Остап Лапський, старійшина українських літераторів у Польщі, проф. Стефан Козак, голова україністики Варшавського університету, проф. Василь Назарук, відомий український літературознавець, головний редактор єдиної української газети у Польщі «Наше слово», ред. Мирослав Вербовий та композитор Роман Ревакович. Після бурхливої та дуже вдалої презентації, ігумен монастиря показав поетові музей отців Васильян, де Богдан Бойчук захоплено споглядав старовинні ікони та інші церковні шедеври нашого минулого.

У 2007 році я переклав п'єсу «Приречені», надруковану у виданні: «Дві драми» (В-во Нью-Йоркської групи, Нью-Йорк, 1968) під назвою: «Skazane kochać» (Wydawnictwo «Українського Zaułka Literackiego», Люблін, 2007). Це було українсько-польське видання, і, на жаль, цей твір вийшов без офіційної презентації у Польщі. Тоді Богдан Бойчук проживав у Ілен-Спеї та у Києві, і не знайшов часу, щоб приїхати на презентацію до Польщі. Відчував тоді, як говорив: «стан надто скороченого часу у плині життя». Богдан Бойчук мій переклад уважно коректував. Натомість саму п'єсу «Дві драми» після її виходу у польському виданні у 2007 році, наново редагував, це було для мене чимось новим у творчості поета. Зберігаю у моєму літературному архіві цей авторський примірник нової редакції, подарований мені Богданом Бойчуком на згадку про наші творчі поетичні відносини.

У 2013 році Богдан Бойчук надрукував надзвичайно цікаву поему «Кляса без вісти» (журнал «Кур'єр Кривбасу», Кривий Ріг, № 278-279-280, 2013). Це була поема в прозі, яку я, після прочитання, порадив поетові видати окремою книгою. Оскільки вважав, що ані читачі, ані літературна критика в Україні не запримітили вихід поеми у «Кур'єрі Кривбасу». Додатково запропонував до книжкового видання здійснити ще й переклади англійською та польською мовами. Власне польський переклад «Кляси без вісти» належить мені.

Поема вийшла у мистецькому оформленні Варвари Кісь-Лободи, онучки відомих українських мистців зі Львова Людмили та Володимира Лободів, як тримовне видання у Літературній агенції «Піраміда» у Львові 2014 року. На жаль, я не міг бути присутній на її презентації в Музеї літератури у Києві. Чому поема «Кляса без вісти» вийшла українською, англійською та польською мовами? Богдан Бойчук у творі повертався до минулого, описував свою молодість та кохання у Бучачі на тлі жорстокої німецької окупації, часів Другої світової війни.

Поема підтверджує присутність у його житті трьох мов: рідної української, якої він, емігрант, ніколи не полишав. Польська мова - це мова довоєнного періоду життя поета, яку він вивчав у школі в Монастириськах, спілкувався нею з власниками помешкання, поляками, у яких проживав під час навчання у Торгівельній школі в Бучачі. Про це він виразно пише у своїх споминах. Знаючи добре польську мову, він уважно коректував мої переклади, і я завжди прислухався до його мудрих зауважень. Поет знав давню польську мову, коли вивчав її у польській школі у Монастириськах. Так у Польщі зараз не говорять, з огляду на зміни, які наступили у польському мовленні під впливом сучасності. Але знання давніх слів, надавало перекладам поетичності та наближало їх до оригіналу.

Англійська мова в житті Богдана Бойчука – це його післявоєнна стихія, це його еміграційне життя, це його Америка, його Нью-Йорк, і його Нью-Йоркська група.

Не стало Богдана Бойчука, і плачучи за Ним, тиснуться різні думки з моїх контактів з Ним. Наприклад, наша зустріч у Києві у жовтні 2016 року. Тоді він подарував мені на згадку свою ручку. На згадку, і на вічність...

І ось виразно оконтурений емоціями вірш «Україна», можна сказати патріотичний твір Богдана Бойчука, що ніби непритаманний його літературному дискурсу, адже його творча стихія у поезії, це еротика, любов та кохання:

УКРАЇНА

Вона осіла в моїй підсвідомості,
І як лише закрию темрявою очі,
Її болі вщеплюються в мої нерви
І пускають парості.
Її сльози виїдають мої зіниці,
Її рани дірявлять моє тіло,
Її радощі виповнюють мої бажання.